

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 330.341.46:332.33

DOI: 10.31521/2313-092X/2019-2(102)-1

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ І РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

І. І. Червен, доктор економічних наук, професор
ORCID ID: 0000-0002-4268-8216

С. І. Павлюк, кандидат економічних наук, асистент
ORCID ID: 0000-0001-9093-5237

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто процес реформи децентралізації, проаналізовано динаміку формування об'єднаних територіальних громад в Україні та обсяги податкових надходжень до їх бюджетів. Розглянуто стан укладення договорів про муніципальне співробітництво за адміністративно-територіальними одиницями України. Здійснено аналіз стану формування об'єднаних територіальних громад в країні і Миколаївській області та оцінку їх фінансової спроможності. Наведено приклади більш результативної діяльності громад Миколаївської області. Досліджено реформу децентралізації та розбудови дієвих сільських територіальних громад, ідентифіковано загрози і ризики. Доведено, що активізація процесів децентралізації формує організаційно-економічну та управлінську основу для посилення соціально-економічного розвитку сільських територій.

Ключові слова: децентралізація, реформа, об'єднана територіальна громада, сільська територія, розвиток, муніципальне співробітництво, фінансова спроможність громад.

Постановка проблеми. Вихідні засади концепції сільського розвитку на базі громад у світовій соціоекономічній теорії започатковані наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. Центральна ідея соціоекономічного розвитку сільських громад визначається як діяльність на локальному рівні, яка приводить до реалізації економічних можливостей громади і покращує соціальні, громадянські умови і навколишнє середовище на сталій основі [1].

Соціально-економічний розвиток сільських територій на базі громад передбачає діяльність, яка надає можливість селянам впливати на існуючу суспільну мотивацію підтримки їх території, більш суттєве усвідомлення потреб локального рівня та отримання якісного та своєчасного доступу до інформації та послуг. Саме це розуміння й спонукає нас переглянути функції органів державного управління щодо сільських районів, запровадження координованих управлінських зусиль та налагодження взаємовідносин між державою та селом.

Необхідність докорінної зміни системи влади та її територіальної основи на всіх рівнях, а також здійснення реальних кроків до стимулювання розвитку країни сьогодні розглядається як

відповідь на сучасні виклики. Саме децентралізація розширює можливості та є потужним важелем стимулювання розвитку сільських територій.

Тому, з огляду на викладене, велике значення має аналіз особливостей процесу реформи децентралізації і визначення її впливу на розвиток сільських територій України, переваги та недоліки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатовекторність процесів, які відбуваються у сільській місцевості України, стали предметом досліджень багатьох науковців та дослідників, насамперед з питань регіональної економіки та сільського розвитку. Саме у цьому контексті варто відзначити наукові роботи Бородіної О. М., Гоголь Т. В., Маліка М. Й., Павлова О. І., Прокопи І. В., Шепотько Л. О., Юрчишина В. В. та інших науковців. Вони насамперед стосуються значної низки проблемних питань – від обґрунтування теоретико-методологічної бази щодо розвитку сільських територій та політики сільського розвитку до аналізу структурних трансформацій сільської економіки. Різні аспекти аналізу реформи децентралізації та її впливу на соціально-економічний розвиток села представлені в доробку науковців і практиків,

серед яких: Гройсман В. Б., Дударенко Є. Ю., Заяць Т. А., Клівіденко Л. М., Куценко Т. Ф., Кужда Т. І., Мацедонська Н. В., Мосій О. Б., Мурзановський Г. М., Сороківська О. А.

Соціальні аспекти зазначеної наукової проблематики у контексті нових явищ, пов'язаних із розгортанням процесів децентралізації, наразі не є системними та не повною мірою дослідженими. Актуалізація даного напрямку дослідження обумовлюється необхідністю визначення їх подальшого життєздатного та збалансованого розвитку, мінімізації негативних наслідків від впровадження змін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на те, що одним із завдань децентралізації є створення комфортного та безпечного середовища для життя населення сільських територій, а також – створення умов для динамічного розвитку регіонів і надання якісних та доступних суспільних послуг громадянам, вважаємо за доцільне розглянути сучасний стан здійснення реформи децентралізації в Україні, зокрема у Миколаївській області, виділити основні недоліки та перспективи в даному напрямі.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз процесу реформи децентралізації і розвитку сільських територій України, у тому числі й Миколаївської області, виявлення переваг і недоліків у створенні та функціонуванні спроможних об'єднаних територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Запроваджена децентралізація дозволила формувати об'єднані територіальні громади як основний якісний та спроможний інститут місцевої влади.

Територіальна громада – це «...жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.» [2].

Відповідно ж, об'єднана територіальна громада (сільська, селищна або міська) представляє собою адміністративно-територіальну одиницю, суб'єктами якої є суміжні територіальні громади сіл, селищ та міст, з адміністративним центром відповідно у селі, селищі та місті.

Якщо говорити про спроможність громад, то такі територіальні утворення у разі їх об'єднання повинні забезпечити якісний та доступний рівень надання послуг в усіх сферах життя з обов'язковим урахуванням належного власного ресурсного потенціалу.

Децентралізація в Україні відкриває не тільки нові можливості для органів місцевого самоврядування, вона створює умови для перегляду існуючої парадигми сільського розвитку.

Практична реалізація процесу об'єднання територіальних громад розпочалася з середини 2015 року та триває донині, а отже можемо проаналізувати результати дворічної роботи (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка формування об'єднаних територіальних громад в Україні

Показники	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість об'єднаних територіальних громад, од.	159	366	665	806	899
Кількість територіальних громад, що утворили об'єднані територіальні громади, од.	814	1782	3178	3740	4187
Кількість жителів в об'єднаних територіальних громадах, млн осіб	1,4	3,1	5,6	8,3	9,5
Середня кількість територіальних громад, які об'єдналися в одній об'єднаній територіальній громаді, од.	5,1	4,7	4,7	4,0	4,8
Середня чисельність населення однієї об'єднаної територіальної громади, осіб	8711	8411	8417	18981	12656

Джерело: побудовано за даними [3]

Так, у 2015 році було утворено 159 об'єднаних територіальних громад, що об'єднали 814 територіальних громад, та отримали розширені повноваження і додаткові ресурси. Тож можемо узагальнити, що громада стала базовим інститутом територіального устрою, фінансово незалежною (за рахунок податків і зборів), спроможною надавати якісні та доступні послуги

місцевим мешканцям, а поєднання фінансових, майнових й інтелектуальних ресурсів дозволить покращити інфраструктуру всіх населених пунктів громади.

Протягом 2017-2019 років відбувся подальший суттєвий прогрес у формуванні об'єднаних територіальних громад – їхня кількість у 2018 році та 2019 році відповідно

зросла у 4,2 та 5,1 рази проти 2015 року та склала на кінець 2018 року 806 громад, які об'єднали 3740 місцевих рад. Станом на 01 січня 2019 року в Україні вже діють 899, до складу яких увійшли 4187 колишніх місцевих рад.

Впродовж аналізу розглянемо динаміку формування об'єднаних територіальних громад у розрізі областей України (рис. 1).

Найбільшою є кількість створених об'єднаних територіальних громад у Дніпропетровській (62), Черкаській (54), Житомирській (53), Волинській (50), Тернопільській (49) областях. Найменшою є активність у формуванні об'єднаних територіальних громад у Кіровоградській (20), Харківській (17), Київській (16), Донецькій (10), Луганській (9) та Закарпатській (6) областях.

Однією з визначальних передумов формування фінансової незалежності територіальних громад є бюджетна децентралізація, яка представляє собою комплексну систему заходів щодо створення і використання фінансових ресурсів місцевих і державного бюджетів, а також інших джерел, відображає суспільно-економічні відносини щодо розподілу і перерозподілу грошових ресурсів, опосередковує рух грошової маси територіальних громад. Вона має передбачати такий рівень фінансування територіальних громад, який би надавав місцевому самоврядуванню право і можливість фінансування належного виконання функцій поточного і капітального характеру [4].

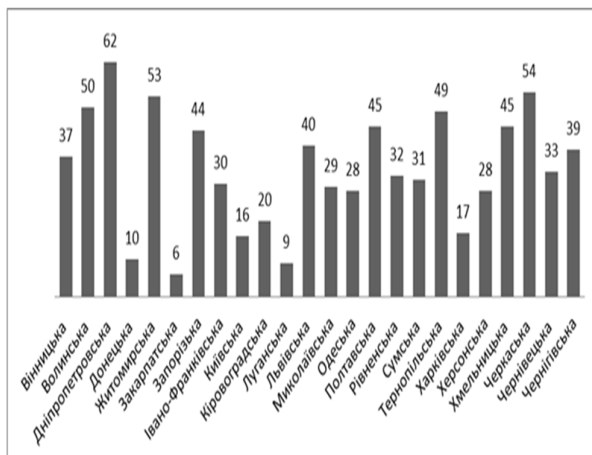

Рис. 1. Кількість об'єднаних територіальних громад за областями України (створених протягом 2015-2018 років)

Джерело: побудовано за даними [3]

Результати фінансової децентралізації свідчать про щорічне зростання обсягів власних ресурсів місцевих бюджетів. Протягом 2018 року надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 234,1 млрд грн, що на 41,4 млрд грн, або на 21,5%, більше у порівнянні з 2017 роком. З початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то за п'ять років очікується, що зростуть майже в 4 рази та за підсумками 2019 року складатимуть 267 млрд грн.

Таблиця 2

Податкові надходження до бюджетів об'єднаних територіальних громад України, млн грн

Податкові надходження	Роки			Відхилення 2018 р. до 2016 р.	
	2016	2017	2018	+ (-)	Індекс
Всього	4959,6	11600,8	18865,6	13906,0	3,80
У тому числі:					
податок на доходи фізичних осіб	1749,0	4593,5	10521,8	8772,80	6,02
акцизний податок	709,1	1395,8	1417,0	707,9	1,99
плата за землю	1168,1	2481,7	2755,6	1587,5	2,36
єдиний податок	1042,0	2477,4	3098,0	2056,0	2,97
податок на нерухоме майно	76,8	359,0	124,0	47,2	1,61

Джерело: побудовано за даними [3]

Оцінка рівня податкових надходжень до місцевих бюджетів 665 об'єднаних територіальних громад (табл.2) свідчить, що розмір останніх у 2018 році, проти 2016 року, зріс у 3,8 рази та склав 18,9 млрд грн, а у розрахунок

на одного мешканця громади зазначений показник у середньому склав 1,5 тис. грн. Значну частину, а саме 55,8%, у структурі податкових надходжень до місцевих бюджетів у 2018 році займає податок на доходи фізичних осіб та 16,4 і

14,6% – єдиний податок і плата за землю, збільшення надходжень яких у 2018 році проти 2016 року склало майже у 6,0 рази (8,7 млрд грн), 3,0 рази (2,1 млрд грн) та 2,3 рази (1,6 млрд грн) відповідно.

Муніципальне співробітництво територіальних громад є нині одним з дієвих інструментів політики місцевого розвитку, про що свідчить досвід європейських країн. В Україні, на жаль, поки що він використовується не повною мірою.

Законом України «Про співробітництво територіальних громад» № 1508-VII від 17.06.2014 року визначено такі його форми:

- делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів;

- реалізація спільних проектів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів;

- спільне фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності – інфраструктурних об'єктів;

- утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій – спільних інфраструктурних об'єктів;

- утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень [5].

Оцінка кількості укладених угод про співробітництво між територіальними громадами за адміністративно-територіальними одиницями (рис. 2) свідчить про їх низьку активність щодо укладання таких договорів. Зокрема, лідерами є громади Полтавської (102), Вінницької (82), Сумської (36) областей. Проте у двох областях, у Луганській та Миколаївській, не укладено жодного договору. Крім того, слід відмітити, що на противагу іншим областям у Вінницькій області тільки за 2018 рік було укладено понад 80 договорів муніципального співробітництва, що свідчить про зацікавленість громад у плідній співпраці. Що ж стосується Полтавської області, яка є загальнонаціональним лідером з міжмуніципального співробітництва, то найбільша кількість реалізованих проектів за напрямками: «Розвиток та реформування ЖКГ», «Розвиток місцевої пожежної охорони, утворення центрів громадської безпеки», утворення та розвиток Центрів надання адміністративних послуг, ремонт доріг, транспорт, освіта.

Прикладами успішної реалізації проектів співпраці об'єднаних територіальних громад є:

- у Полтавській області – такі проекти, як «Оновлене життя місцевої пожежної охорони-запорука безпечної життєдіяльності громад», «Створення місцевої пожежної охорони» тощо;

- у Івано-Франківській області – «Співробітництво територіальних громад Старолисецького мікрорегіону в сфері поводження з твердими побутовими відходами», «Відновлення пошкоджених водозахисних дамб і берегоукріплень та будівництво нових дамб на річці Бистриця Надвірнянська» тощо;

- у Харківській області – створення спільного комунального підприємства «Благоустрій», «Поліпшення дорожніх умов та транспортного обслуговування населення» тощо;

- у Волинській області – утворення спільного комунального підприємства «Екотехнопарк «Північна Турія», «Надання адміністративних послуг», «Якісна освіта» тощо.

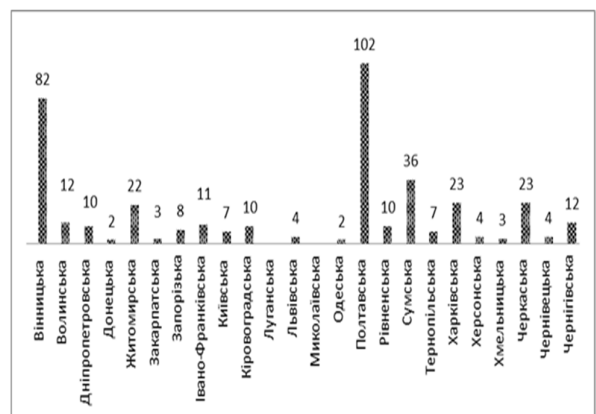

Рис. 2. Кількість укладених договорів про співробітництво за адміністративно-територіальними одиницями України станом на 19.05.2019 року

Джерело: побудовано за даними [3]

Якщо ж узагальнити укладені договори про співробітництво за предметом складання, то переважна їх кількість спрямована на поліпшення соціальної інфраструктури територій громад, утилізацію твердих побутових відходів, підвищення якості та доступності соціальних послуг, освіти та охорони здоров'я тощо.

Згідно з Перспективним планом формування територій громад Миколаївської області, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України №1002 від 08.09.2015 року, на території області передбачається створення 40 спроможних територіальних громад. Станом на 01 січня 2019 року створено 29 об'єднаних територіальних громад, загальною площею 8687,9 км² (35,3%).

Проведене дослідження фінансової спроможності 28 об'єднаних територіальних громад Миколаївської області за 2018 рік (табл.3) дозволяє зробити висновок, що найбільша питома вага видатків на утримання службовців (без урахування субвенцій) припадає на бюджет Воскресенської громади – 34,6%, найменша (10,6%) – Галицинівської громади. Найвищий рівень дотаційності бюджету мають Воскресенська (33,4%), Олександрівська (18,9%) та Дорошівська (17,2%) громади, а найменший – Галицинівська (-18,9%), Благодатненська (-9,5%), Веснянська (-4,1%) та Куцурубська (0,0%) громади.

Дослідження, проведені фахівцями групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України за підтримки програми U-LEAD (Європейський Союз), свідчать про те, що найнижчі показники фінансової спроможності характерні саме для більшості невеликих громад, виняток становлять окремі, які у своєму складі мають потужні бюджетоутворюючі підприємства реального сектора економіки.

Таблиця 3

**Оцінка фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад
Миколаївської області за 2018 рік**

Назва об'єднаної територіальної громади	Площа об'єднаної територіальної громади, км ²	Чисельність населення громади на 01.01.2017, тис.осіб	Власні доходи у розрахунку на одного мешканця громади, грн	Рівень дотаційності бюджетів, %	Капітальні видатки у розрахунку на одного мешканця, грн	Питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів), %
Арбузинська	292,0	7,9	3187,0	8,0	1058,9	15,3
Баштанська	773,9	22,7	3899,7	4,6	1287,7	20,4
Благодатненська	370,0	5,7	5971,4	-9,5	1478,5	11,4
Березанська	443,8	8,7	3807,3	5,8	999,5	18,7
Бузька	161,5	3,2	6625,5	0,7	2414,9	17,8
Веселинівська	349,8	12,0	3144,1	9,5	779,9	19,5
Веснянська	48,0	3,4	4710,5	-4,1	2165,8	20,2
Володимирівська	235,7	2,8	3974,7	2,3	1678,9	23,5
Воскресенська	139,8	11,2	1563,8	33,4	1678,9	34,6
Галицинівська	311,4	7,7	11769,5	-18,9	667,2	10,6
Доманівська	225,0	8,3	2983,0	9,3	312,9	17,7
Дорошівська	149,7	2,7	2948,0	17,2	1064,8	33,3
Казанківська	704,5	12,4	3688,4	2,3	603,5	17,1
Кам'яномостівська	119,8	3,9	2683,5	11,1	697,9	27,8
Коблівська	264,4	6,5	7725,4	0,6	2045,1	17,6
Куцурубська	758,5	7,9	3422,1	0,0	1056,6	16,5
Михайлівська	447,6	2,9	7381,9	-2,2	4524,2	16,6
Мостівська	334,2	3,7	4365,8	0,9	1564,8	23,1
Нечаянська	203,8	3,6	4434,6	10,4	1725,6	25,6
Новополтавська	142,4	3,1	2532,2	15,4	885,1	33,7
Олександрівська	288,5	9,4	2561,9	18,9	939,3	21,4
Ольшанська	570,6	5,9	4622,2	-3,1	1811,5	17,5
Прибужанівська	363,6	8,1	2578,5	9,8	679,1	19,3
Прибузька	300,9	5,2	2828,7	15,7	785,6	20,0
Радсадівська	205,7	4,3	3773,9	9,0	1016,9	22,3
Чорноморська	175,9	3,6	3761,8	10,4	1642,6	12,2
Шевченківська	143,5	10,5	3085,0	9,3	832,7	14,7
Широківська	217,1	3,6	4228,1	0,4	1565,4	12,4

Джерело: побудовано за даними [6]

Щодо закономірності між фінансовою спроможністю та чисельністю населення громади, то остання «...пояснюється тим, що у

великих громадах більш вигідно розвивати малий та середній бізнес, оскільки там є достатній трудовий ресурс, більш ємний місцевий ринок

збугу товарів і послуг та кращі перспективи для сталого розвитку громади. Великі громади мають більший потенціал та більше можливостей для забезпечення належного утримання об'єктів інфраструктури, функціонування закладів та установ комунальної власності, а органи місцевого самоврядування можуть забезпечити надання якісних публічних та комунальних послуг» [6].

Фактичні надходження власних доходів на 1 мешканця по об'єднаних територіальних громадах Миколаївської області у 2018 році у порівнянні з 2016 роком зросли майже у 3,3 раза (з 1372 до 4594 грн). Найбільший індекс зростання демонструє Галицинівська, а найменший – Куцурубська громада (табл. 4).

Таблиця 4

Фактичні надходження власних доходів на 1 мешканця об'єднаних територіальних громад Миколаївської області, грн

Назва об'єднаної територіальної громади	Роки			Індекс 2018 р. до 2016 р.
	2016	2017	2018	
Галицинівська	1099	9722	11770	10,71
Коблівська	3835	6490	7725	2,01
Михайлівська	1826	5392	7382	4,04
Бузька	2487	4767	6626	2,66
Благодатненська	1140	4678	5971	5,24
Ольшанська	1105	4464	4622	4,18
Веснянська	1004	4389	4711	4,69
Мостівська	1508	3800	4366	2,89
Баштанська	1140	3327	3900	3,42
Нечаянська	1741	3299	4435	2,55
Веселинівська	963	2772	3144	3,26
Чорноморська	1908	2656	3762	1,97
Шевченківська	818	2615	3085	3,77
Куцурубська	2280	2540	3422	1,50
Доманівська	610	2269	2983	4,89
Олександрівська	916	2087	2562	2,79
Кам'яномостівська	571	2033	2683	4,69
Прибужанівська	623	1977	2578	4,14
Воскресенська	502	1248	1563	3,11

Джерело: побудовано за даними [6]

Історії успіху об'єднаних територіальних громад Миколаївської області демонструють їх динамічний розвиток, досвід та досягнення. Так, наприклад, для школярів Кам'яномостівської об'єднаної громади було відкрито наукову лабораторію у місцевій школі, а для мешканців громади – стоматологічний кабінет у селі Катеринка. Дані проекти реалізували у рамках співпраці громади з Програмою «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE).

У Галицинівській громаді створено Клуб кіномистецтва та Молодіжний ресурсний центр на базі бібліотеки (вартістю 860 тис. грн), а в селі Прибужке відкрито першу з 5 філій Центру освіти дорослих за напрямком «ландшафтний дизайн», де вже 40 чоловік пройшло навчання. У планах – придбання трьох санітарних автомобілів для кожного села громади, модернізація приміщень амбулаторій та закупівля обладнання.

У селах Мостове та Суха Балка Мостівської об'єднаної громади у рамках Молодіжного

проекту програми USAID DOBRE облаштовано два стадіони (вартістю 545,6 тис. грн, внесок громади – 263,8 тис. грн) з метою створення умов для розвитку фізичної культури населення, занять спортом та активного відпочинку учнівської молоді та мешканців громади у цілому. За сприяння міжнародних донорів встановлено трибуни, роздягальні, урни, освітлення та камери відеоспостереження.

Перспективна та прогресивна Веселинівська об'єднана територіальна громада самостійно підійшла до вирішення питання бездоріжжя на своїй території. За рахунок коштів інфраструктурної субвенції було придбано ряд комунальної техніки для утримання доріг (вартість більше 6 млн грн).

Баштанська міська об'єднана громада за перший рік роботи залучила 50 млн грн грантових коштів, які будуть направлені на інвестиційні проекти. У Доманівській селищній об'єднаній громаді перетворено 300 м² розваленого приміщення у

багатофункціональний коворкінг-центр, який уміщує простір для роботи чи тренінгів, відпочинку і перегляду 3D-фільмів, зал для занять фітнесом. На території Прибужанівської громади запрацювали чотири дитячі майданчики, п'ять центрів дозвілля та майданчик вуличного воркауту.

Але незважаючи на переваги, які отримали громади від впровадження реформи децентралізації, вони все ж таки мають і проблемні питання: створення об'єднаних територіальних громад не має підтримки широких верств населення; неврегульованість питання розподілу владних повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади загалом, а також функцій та повноважень між місцевими радами об'єднаних територіальних громад та районними державними адміністраціями і районними радами; відсутність кваліфікованих кадрів, які б відповідали сучасним вимогам; зменшення обсягу субвенцій на розвиток інфраструктури; протидія зацікавлених фінансово-промислових груп, аграріїв, великих підприємців, які хочуть провести об'єднання громад з урахуванням своїх інтересів, а не громадських; недостатня розробка законодавчої бази та брак законодавчих актів, які прискорили б формування об'єднаних територіальних громад та ін.

Висновки. Протягом 2015-2019 рр. кількість об'єднаних територіальних громад в Україні зросла у 5,1 рази – з 159 до 899. Майже у 4 рази збільшилися доходи місцевих бюджетів. Громади в Україні, у тому й числі Миколаївської області, нині працюють, розвиваються, знаходять можливості для реалізації власних ідей, реалізують свій потенціал. У першу чергу, це

завдяки спільній роботі місцевої влади, бізнесу та самих мешканців громади. Адже ті можливості, які надала реформа децентралізації, є переконливими фактами і прикладом для тих громад, які планують об'єднуватися або тільки створилися та починають шукати можливості для реалізації своїх ідей. Подальший успішний розвиток сільських територій можливий лише при комплексному вирішенні всіх існуючих проблем місцевих громад.

Вирішення вказаних проблем потребує: по-перше, ефективної комунікації місцевої влади та громадян, залучення населення до управління, стратегічного планування та розвитку; по-друге, підвищення кваліфікації та навчання публічних службовців, проведення постійних тренінгів на базі Миколаївського національного аграрного університету; по-третє, розробку, прийняття та подальше зміцнення законодавчої й нормативної бази; впровадження ефективної структури управління на рівні громади; уточнення статусу районів, місцевих державних адміністрацій, територія яких повністю чи частково охоплена громадами; перепрофілювання місцевих державних адміністрацій в органи префектурного типу; розширення прав та можливостей органів місцевого самоврядування територіальних громад у сфері управління земельними ресурсами та територіально-просторового планування. Крім того, використання такого інструменту, як муніципальне співробітництво надасть громадам можливість об'єднувати свої ресурси та покращити ефективність їх використання, обмінюватися знаннями та досвідом, залучати інвестиції та брати участь у проектах публічно-приватного партнерства.

Список використаних джерел:

1. Бородіна О. М., Прокопа І. В., Юрчишин В. В. (2012). Соціоекономічний розвиток сільського господарства і села: сучасний вимір. К. 320 с.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: (<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>).
3. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 травня 2019 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11011>.
4. Серьогін С. М., Шаров Ю. П., Бородін Є. І., Гончарук Н. Т. та ін. (2016). Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти. Д.: ДРІДУ НАДУ.
5. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
6. Оцінка фінансової спроможності 665 ОТГ за 2018 рік. URL: <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/126-d4337f74537ec0ecf8a900089fe7c305.pdf>.
7. Мацедонська Н.В., Клівіденко Л.М. (2017). Децентралізація в Україні та основні шляхи її впровадження в сучасних умовах. Економіка та суспільство: електрон. версія журн., 8. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-8>.
8. Куценко Т. Ф., Дударенко Є. Ю. (2017). Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. Економіка та держава: електрон. версія журн. 3. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2017/15.pdf.

9. Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання (2015). Київ: Ін-т законодавства Верховної Ради України.
10. Павлюк С. І. Регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах децентралізації: дис. канд. наук: 08.00.03 / Павлюк Світлана Іванівна. Миколаїв, 2018. 250 с.
11. Сороківська О. А., Мосій О. Б., Кужда Т. І. (2017). Реформа децентралізації в Україні та розвиток місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 14(2). 138-141.
12. Мурзановський Г. М. (2017). Реформа децентралізації: передумови та фактори створення Балтської об'єднаної територіальної громади. Економічні інновації: електрон. версія журн., 65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2017_65_14.
13. Заяць Т.А. (2017). Розвиток сільських поселень України в умовах децентралізації: можливості та ризики. Демографія та соціальна економіка: електрон. версія журн., 3 (31). URL: <https://dse.org.ua/archive/31/4.pdf>.

И. И. Червен, С. И. Павлюк. Реформа децентрализации и развитие сельских территорий в Украине

В статье рассмотрен процесс реформы децентрализации, проанализирована динамика формирования объединенных территориальных громад в Украине, а также объемы налоговых поступлений в их бюджеты. Рассмотрено состояние заключения договоров о муниципальном сотрудничестве по административно-территориальным единицам Украины. Осуществлен анализ формирования объединенных территориальных громад в Николаевской области, а также оценка их финансовой состоятельности. Приведены примеры более результативной деятельности общин Николаевской области. Исследованы реформа децентрализации и развитие действенных сельских территориальных общин, идентифицировано угрозы и риски. Указано, что активизация процессов децентрализации формирует организационно-экономическую и управленческую основу для усиления социально-экономического развития сельских территорий.

Ключевые слова: децентрализация, реформа, объединенная территориальная громада, сельская территория, развитие, муниципальное сотрудничество, финансовая способность общин

I. Cherven, S. Pavliuk. Reform of decentralization and development of rural regions in Ukraine

The article deals with the main problems of decentralization reform. The dynamics of the formation of united territorial communities in Ukraine and the volume of tax revenues to their budgets are analyzed. The state of concluding agreements on municipal cooperation in administrative-territorial units of Ukraine is considered. The analysis of the formation of the united territorial communities in the Mykolaiv region and the assessment of their financial capacity is carried out. The best practices of the communities of Mykolaiv region are presented. The problems of decentralization and development of efficient rural communities are investigated, threats and risks are identified. It is indicated that the activation of decentralization processes forms an organizational, economic and managerial basis for strengthening the socio-economic development of rural areas.

Keywords: decentralization, general territorial community, rural territory, development, municipal cooperation, financial capacity of communities.